

Україна у фокусі

6 – 12 квітня

2015 року

ЗМІСТ

***I. Огляд політичних подій за
тиждень.....3***

II. Аналітична довідка.....4

***ТУРБУЛЕНТНІСТЬ У ЛАВАХ КОАЛІЦІЇ:
ПОЛІТИКАНСТВО ЧИ
ДЕМОКРАТИЧНА ПРАКТИКА?.....4***

І. Огляд політичних подій за тиждень

6
березня

СБУ допитала лідера Компартії України Петра Симоненка. У відомстві наголосили, що головного комуніста країни допитували в рамках розслідування злочинів проти основ нацбезпеки держави. Сам же Симоненко заявив, що перебував на допиті як свідок. За його словами, більшою мірою допит стосувався того, як партія розглядає ті чи інші питання.

7
березня

Позафракційні депутати блокували трибуну Верховної Ради з вимогою викликати до парламенту членів уряду та створити тимчасову слідчу комісію з перевірки фактів корупції в уряді. Депутати вимагали, зокрема, розслідувати заяви про корупційні схеми, до яких нібито причетний глава уряду Арсеній Яценюк і деякі члени Кабміну, що їх у березні виголосив відсторонений від посади керівника Держфінінспекції Микола Гордієнко. В свою чергу, за заявою Гордієнка Генеральна прокуратура України порушила 12 кримінальних справ.

8
березня

Депутат від «Народного фронту» Антон Геращенко звинуватив Юлію Тимошенко і партію «Свобода» в роботі на президента Росії Володимира Путіна. Про це він заявив під час засідання Верховної Ради України. За його словами, Юлія Тимошенко та депутати від партії «Свобода» спекулюють на темі фінансових зловживань уряду, про які раніше заявив экс-голова Держфінінспекції Микола Гордієнко і зумисне розхитують політичну ситуацію. Вони ж, у свою чергу, переконують, що соратники Яценюка намагаються приховати його корупційні оборудки.

9
березня

Президент Польщі Броніслав Коморовський виступив у Верховній Раді перед депутатами і пообіцяв зробити все можливе для того, щоб країни Заходу підтримали Україну. Крім того, Коморовський закликав українців і поляків до взаємного прощення.

Верховна Рада заборонила пропаганду нацизму і комунізму, ухваливши відповідний закон. Документом пропонується засудити комуністичний і націонал-соціалістичний (нацистський) тоталітарні режими в Україні як злочинні, заборонити публічне заперечення злочинного характеру цих тоталітарних режимів, а також публічне використання і пропаганди їх символіки.

Депутати Верховної Ради проголосували за те, щоб визнати армії ОУН, УПА, УНР та ЗУНР, Гелісинську спілку і різноманітні екзильні уряди борцями за незалежність України у ХХ столітті. Автором проекту закону «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті» є народний депутат від «Радикальної партії» та син головнокомандувача УПА Юрій-Богдан Шухевич. Законом передбачено, що держава може надавати соціальні гарантії, пільги або інші виплати борцям за незалежність України та членам їхніх сімей.

10
березня

Із Генпрокуратури зникли справи, порушені проти Юлії Тимошенко. Про це заявив генеральний прокурор України Віктор Шокін в інтерв'ю виданню LB.ua. За його словами, готуючись до втечі, экс-генпрокурор Віктор Пшонка і його соратники знищили документи у справах Юлії Тимошенко, зокрема щодо «Кіотського протоколу», «швидкої допомоги», частини справи Щербаня, де фігурує Болотських. Віктор Шокін, зокрема, зазначив, що проти Віктора Пшонки та його заступника Рената Кузьміна порушено кримінальні справи за перевищення службових повноважень, а також за фальсифікації справ.

II. Аналітична довідка

ТУРБУЛЕНТНІСТЬ У ЛАВАХ КОАЛІЦІЇ: ПОЛІТИКАНСТВО ЧИ ДЕМОКРАТИЧНА ПРАКТИКА?

Минулий політичний тиждень ознаменувався розгортанням напруженості на тлі «корупційних» звинувачень проти уряду, висунутих колишнім головою Державної фінансової інспекції і підхоплених низкою політичних сил та політиків, в тому числі – членів парламентської коаліції. Питання щодо початку розслідування стало чи не головною темою внутрішньополітичних дискусій. У результаті цих політичних баталій навіть члени одного, демократичного парламентського крила замислились: чи означає це тріщину у парламентській більшості і які наслідки це може мати для ситуації в країні?

Запит на об'єктивне розслідування чи політичний піар і популізм?

В історії звинувачень на адресу Кабінету Міністрів та особисто прем'єра у корупції та «тіньових» розтратах державних коштів найбільш важливим є не сам факт появи таких звинувачень, а форма, якої набула ця дискусія. Від самого початку ця ситуація характеризувалася надмірною політизацією: звинувачення з'явилися у публічному просторі після відсторонення голови Держфінінспекції від його посади, проти нього самого Кабмін проводив службове розслідування,

прем'єр публічно заявив, що пан Гордієнко отримав політичне замовлення для дискредитації уряду і розколу демократичного табору за сценарієм 2005 р., а поверхове вивчення звинувачень показало, що їхнім об'єктом насправді є здебільшого державні підприємства. Прямих доказів у корупційних діяннях когось із членів Кабінету Міністрів принаймні публічно так і не було надано. Хоч би що лежало в основі цих процесів, розслідування «корупційної» справи у вищих

ешелонах влади є компетенцією Генеральної Прокуратури, і лише після її офіційних висновків можна було б напевне щось стверджувати. Поза тим, ця тема була піднята на політичні прапори, що в свою чергу може мати небезпечні наслідки для політичної стабільності в країні.

Першим елементом, який свідчить про політизацію процесу, є умовне розділення політичного, зокрема коаліційного табору, на тих, хто у цьому конфлікті виступив або ж на захист уряду, або де-факто проти нього. Так, основним захисником уряду показала себе прем'єрська політична сила «Народний Фронт», а от до другої групи акторів увійшла насамперед одна з коаліційних фракцій «Батьківщина», депутати від Всеукраїнського об'єднання «Свобода» та навіть окремі депутати з пропрезидентської політсили. В той же час в цілому Блок Петра Порошенка посів достатньо стриману позицію в цій конфліктній ситуації і фактично взяв на себе роль нейтрального модератора.

З точки зору політичних інтересів, таку позицію президентського блоку можна пояснити тим, що «Народний Фронт», очолюваний прем'єром, є основним коаліційним партнером президентської сили, хоча і основним конкурентом водночас. Саме ці дві фракції попри політичну конкуренцію являють собою два стовпи цієї парламентської більшості. Більше того, відносини між БПП та «Народний Фронт» є складовою більш широкої політичної мозаїки – певного балансу між інститутом президента та прем'єра. Відтак, вибити землю з-під ніг уряду в нинішній ситуації самому президенту, а отже і його фракції у

парламенті, не вигідно, оскільки дестабілізація на рівні уряду незворотно матиме відлуння і в парламенті на рівні коаліції. В нинішній ситуації, досягнений відносний паритет, здається, задовольняє як президентську, так і пропрем'єрську політичні сили. Порушувати це співвідношення сил і впливів обидві партії найближчим часом не намагатимуться – як мінімум, до результатів осінніх місцевих виборів.

В той же час для інших політичних сил, зокрема, для «Батьківщини» та «Свободи», незалежно від того, обґрунтовані звинувачення проти уряду чи ні, цей момент напруги може бути одним із шляхів нарощення свого політичного капіталу та електоральної підтримки. Зокрема й з точки зору місцевих виборів, що наближаються.

Ключовим фактором тут виявилось те, що форма публічної дискусії навколо перевірки діяльності уряду набула суто політичного характеру, а всі стейкхолдери серед політичних партій намагатимуться так чи інакше отримати певні політичні дивіденди.

Другим елементом заполітизованості процесу стала проблема з утворенням парламентської тимчасової слідчої комісії (ТСК). Так, лише в результаті складних переговорів два парламентські комітети: Антикорупційний Комітет та Комітет із законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності дійшли компромісу щодо створення не ТСК, а спеціальної робочої групи на основі цих двох комітетів. Тригодинні баталії між комітетами щодо формату, в якому вони долучаться до розслідування, виглядають також як частина політичної гри різних

парламентських сил. В першу чергу через те, що навіть тимчасова слідча комісія де-факто має повноваження лише для здійснення зовнішнього нагляду, спостереження за тим, як відбувається розслідування тими органами, до компетенції яких це входить. Відтак, на практичному рівні формат чи то тимчасової парламентської комісії, чи то спеціальної робочої групи не мав принципових відмінностей. Але в цьому ж контексті з'явилася ідея врегулювати діяльність ТСК ухваленням відповідного законопроекту, і одразу з'явилися саме «політичні» пропозиції розширити у майбутньому законопроекті повноваження таких парламентських комісій – де-факто аж до рівня суб'єкта слідчо-оперативної діяльності.

Третім елементом, що робить цей процес політичним, а факт звинувачень – просто приводом до своєрідного конфлікту, є вимога відсторонення прем'єра на час розслідування. Хоча питання кадрових перестановок в уряді виникло практично одразу ж з оголошенням його складу, перебування прем'єра чи будь-кого з членів Кабміну на посаді не може бути призупинене внаслідок лише політичних заяв і без відповідних висновків уповноважених органів. Тим не менше, розкручування цієї

теми в інформаційному просторі можливе і почасти зумовлено саме тим, що до пізньої осені 2015 р. цей уряд має політичний імунітет, а його відставка може відбутися лише внаслідок такого рішення самого Кабміну (себто, рішення прем'єра) або ж внаслідок розпаду коаліції. Відтак, допоки ані перший, ані другий з можливих варіантів не видається можливим чи прийнятним, з огляду на все залишається третя опція – штучне нагнітання ситуації навколо діяльності Кабміну. Метою цього може бути загальна дискредитація як прем'єра, так і його політичної сили – і в очах суспільства (електоральна підтримка «Народного Фронту» і без того становить 4,6%, згідно з дослідженнями Центру Разумкова у березні 2015 р. порівняно з 22%, що проголосували за партію на виборах півроку тому), і в очах західної спільноти. Кінцева мета такої лінії поведінки може варіюватися – від примушення прем'єра добровільно піти у відставку до тиску в такий спосіб на «Народний Фронт» загалом задля його зговірливості в інших питаннях.

З огляду на загалом заполітизований характер цього процесу такий сценарій може виявитися цілком реальним.

Можливі наслідки політичних конфліктів у внутрішньому та міжнародному контексті

Головним питанням у цій історії все ж таки є не сьогоднішній перебіг політичних баталій, а їхнє значення та потенційні наслідки – як у внутрішньополітичному, так і міжнародному контексті.

Отже, головним ризиком у внутрішньому вимірі є розхитування демократичної коаліції. Особливо яскраво проявилися в цій ситуації розбіжності між позицією фракції

«Батьківщина» та іншими членами коаліції. На тлі інших політичних кроків «Батьківщини», зокрема, появи популістичної соціальної риторики та відкритої і гострої критики політики коаліційного уряду, скидається на те, що політичні дивіденди від цього «корупційного скандалу» можуть в певний момент стати для фракції важливішими за єдність коаліції. І хоча навіть з виходом двох міноритарних членів коаліції з її складу («Батьківщини» і Радикальної партії Олега Ляшка) більшість у парламенті не розпадеться, а лише видозміниться, єдність демократичного табору, збереження саме цього формату коаліції «Європейська Україна» має значення. Це значення полягає здебільшого не тільки у формальному існуванні коаліції, але і у відсутності внутрішньої боротьби, публічних скандалів та необґрунтованих звинувачень у бік одне одного. Якщо розбіжності у позиціях мають місце зараз, при збереженні коаліційної більшості, то в разі виходу якоїсь з фракцій – зокрема, «Батьківщини», з її складу, політичне протистояння між демократичними силами скоріше за все тільки загостриться за відсутності стримуючого механізму – приналежності до одної більшості і спільних зобов'язань у вигляді Коаліційної угоди. Значення єдності у таборі демократичних сил підсилюється у світлі війни з Російською Федерацією, а відтак – необхідністю спільних дій та злагодженої позиції коаліційних сил. Саме через невиконання Мінських домовленостей російською

стороною необхідною мірою, але паралельним тиском на Україну в питанні місцевих виборів на непідконтрольних територіях і питанні конституційної реформи, що вже стартувала в Україні, єдність демократичних сил набуває ще більшої важливості.

Другим ризиком є міжнародні та зовнішньополітичні наслідки внутрішніх конфліктів. Єдність коаліції у її початковому вигляді важлива не тільки з точки зору внутрішньої стабільності, але і з точки зору відносин України з її західними партнерами – державами-членами ЄС і Євросоюзом загалом, США, міжнародними фінансовими інституціями, особливо, з Міжнародних валютним фондом. Відсутність внутрішніх політичних конфліктів з точки зору цих зовнішніх спостерігачів є обов'язковою умовою проведення реформ і виконання Україною взятих на себе зобов'язань, зокрема, Меморандуму, підписаного Україною та МВФ. Лише політична стабільність та баланс між основними політичними силами та гілками влади буде достатньою підставою для західних партнерів України надавати їй і надалі макрофінансову підтримку (у вигляді чергового траншу від МВФ), а також політичну та дипломатичну (для протистояння агресії Росії і ведення переговорів з нею). При цьому питання підтримки від МВФ напряму пов'язано із ситуацією в українському парламенті, адже для отримання другого траншу Україна на законодавчому рівні має виконувати умови для надходження цих коштів.

Висновки

Таким чином, аналіз ситуації із звинуваченнями на адресу уряду від самого початку виглядає як заплутана політична гра, в якій замість об'єктивного та раціонального підходу на перший план вийшли популістські гасла і перспектива отримання політичних та електоральних дивідендів. Звинувачення уряду набувають форми політичного протистояння між політичними силами коаліційного табору, в чому і криється основна небезпека цієї ситуації. Єдність коаліції у її нинішньому форматі важлива передовсім не через кількість депутатів в її складі, а через те, що тільки на тлі політичної тиші, раціонального, а не політичного підходу до вирішення проблемних питань Україна матиме достатньо ресурсів для отримання чергової порції макрофінансової допомоги, а також дипломатичної та політичної підтримки від Заходу в умовах конфлікту на Донбасі.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна

Марія Золкіна

Олексій Сидорчук

Редактор випуску: Ірина Філіпчук